

Criza economică și migrația forței de muncă din România

Corina MATEI-GHERMAN

1. Introducere

Actuala criză economică mondială a început la 15 septembrie 2008, odată cu prăbușirea celei mai mari bănci de investiții din S.U.A., Lehman Brothers. Data va rămâne în istoria economiei mondiale ca ziua în care lumea a intrat în cea mai mare criză economică de după cel de-al doilea război mondial. Unda ei de șoc s-a răspândit peste toate economiile lumii (mai puțin în China și India), aruncându-le în stagnare sau conducând la economii negative, cu mii de falimente, cu cea mai mare rată a șomajului și destine umane distruse. Criza a scos în evidență și vulnerabilitățile economiei românești, care, deși erau pe o curbă ascendentă greu de oprit în acel moment, amenințările și-au făcut apariția: deficitul de cont curent urcase la 15% din PIB, deficitul de finanțare (cu toate că Banca Națională dispunea de rezerve de peste 30 miliarde euro), dependența prea mare față de capitalul străin se concentrează la banca-mamă, lăsând economia fără lichidități, iar capitalul propriu este ineficient, corupția generalizată, incapacitatea de a absorbi fonduri europene etc. După efortul celor opt ani de dezvoltare, specialiștii și-au dat seama de dimensiunile crizei, au început constrângerile, reducerea costurilor și a cheltuielilor, însă creșterea șomajului și a migrației forței de muncă sunt de neoprit.

2. Criza economică și migrația forței de muncă

Pentru a putea supraviețui perioadei de criză economică și financiară pe care o traversează România începând din anul 2008, și al cărei vârf se anticipează la sfârșitul anului 2009-2010, zilnic firmele disponibilizează angajați trimițându-i în șomaj. Rămăși fără locuri de muncă și fără posibilități materiale, oamenii trăiesc o adevărată dramă psihologică și morală. Statisticile arată că peste 90% din cei rămași în sfera productivă, trăiesc cu teamă că își vor pierde locul de muncă. Este o perioadă caracterizată de incertitudine și nesiguranță a viitorului, în care nimeni nu poate prognoza cu certitudine când va lua sfârșit această stare a economiei românești. Concomitent cu reducerea veniturilor are loc și o scădere dramatică a calității vieții. Analizând cifrele, economia României în anul 2008-2010 se contractă cu 8%, generând 10% șomaj din forța de muncă activă. La nivelul județului Iași, în primele șase luni ale anului 2009, numărul autorizațiilor de construcții a scăzut cu 13% față de perioada similară a anului 2008, scăderea fiind de 19,9% în mediul urban, cea mai puternică scădere, de 9,73%, fiind în mediul rural. La alte tipuri de clădiri, hoteliere, pentru comerț, artă, sport, scăderea este de 56 %. Acest gen de clădiri reclamă sume mari de construcție, iar băncile nu mai acordă credite pentru

realizarea obiectivelor propuse de instituțiile acreditate (Institutul Național de Statistică).

Restrângerea investițiilor se răsfrânge negativ asupra forței de muncă. Dacă în anul 2008, preocuparea cetățeanului era ridicarea nivelului de trai și obținerea unui confort sporit în viața zilnică, consumul stimulat la maximum, fără a avea acoperirea necesară în bunuri și servicii, astăzi starea generală duce la o creștere a consecințelor negative pe fondul unei crize importante. Reducerea nivelului de trai mărește riscul îmbolnăvirilor, o zonă în care fiecare cetățean se simte descoperit din punct de vedere financiar, deoarece serviciile publice de sănătate costă din ce în ce mai mult, iar economiile sunt epuizate foarte repede, așadar se renunță la creditele pentru sănătate. Pentru a ieși din criză, rolul statului ar trebui să fie decisiv, însă guvernul nu are soluții; singura instituție credibilă este Banca Națională a României. Pentru depășirea crizei economice și evitarea unui derapaj major în anul 2010, propun câteva măsuri economice: atragerea unui volum cât mai mare al fondurilor europene nerambursabile, reducerea cheltuielilor bugetare sub 70%, care în 2009 depășesc 9% din PIB, față de 5% din PIB media altor țări occidentale; colectarea veniturilor bugetare, îndeosebi cele din economia subterană, care reprezintă aproape 35% din economia reală, neimpozabil; orientarea fondurilor spre investiții; responsabilitate în cheltuirea banilor publici; renunțarea la cofinanțarea de 50% a fondurilor primite de la Uniunea Europeană; diminuarea și simplificarea termenului de acces a fondurilor europene.

Datorită climatului de incertitudine, lipsit deci de un viitor mai bun, tot mai mulți cetățeni părăsesc țara de origine, căutându-și de lucru în Italia, Spania, Grecia, Anglia, Germania etc. Bilanțul recesiunii în România, la jumătatea anului 2009, este următorul – Exporturi, ianuarie 2008: 22,1 mil.euro; ianuarie 2009: 18,8 mil.euro, în scădere cu -17,6%; Importuri, ianuarie 2008: 50 mil.euro; ianuarie 2009: 24,7 mil. euro, în scădere cu -50,4%; Deficit, ianuarie 2008: -1,4 mil.euro; ianuarie 2009: -2,6 mil.euro, în scădere cu 86,7 %; Șomaj, ianuarie 2008: 15.000 de persoane; ianuarie 2009: 20.000 de persoane, în creștere cu 30%. Situația economică globală este dificilă: S.U.A sunt dispuse să accepte deficite bugetare până la 9% din PIB, însă teama de inflație în țări precum Germania și Franța reclamă să nu depășească 5%-6% din PIB. Producția industrială a scăzut dramatic: în Japonia – 31%, Spania – 24%, Germania – 19%, Marea Britanie –11%, S.U.A - 11%, iar Organizația Mondială a Comerțului, prevede că în anul 2009 schimburile comerciale globale vor scădea cu 9%.

Statele dezvoltate, a căror producție reprezintă 80% din produsul intern brut (PIB) mondial, avertizează că ar putea apărea fenomene precum: prevenirea căderii în protecționism economic; prin intermediul Fondul monetar internațional (FMI) să se evite colapsul economic în unele țări (de exemplu Țările Baltice); introducerea unui nou sistem de reglementări financiare, care să evite derapajele economice, redefinirea sferelor de influență (la nivel global și geopolitic poate apărea o afacere bipolară, America și China devenind summit-ul „G-2”, ce îi va nemulțumi pe Europeni și Japonezi, îngrijorați de ascensiunea economică a Chinei. Rusia anunță un ambițios plan de reînarmare, iar Brazilia și India sunt potențiale mari țări economice). Actuala criză economică scutură din temelii sistemul economic și de securitate existent și, deși se confruntă cu mari probleme, reușește să păstreze o

stabilitate mondială. Contestarea capitalismului este în creștere, deși a supraviețuit și altor crize. Întrebarea este: „Ce punem în loc? Administrarea statului?” Unde s-a încercat acest lucru, a eșuat generând ineficiență, risipă și amenințări pentru persoanele care pleacă la muncă în străinătate.

Se estimează astfel un deficit de forță de muncă calificată de 30%. Este o problemă cu care se confruntă firmele care operează pe piață. Scăderea forței de muncă este strâns legată de migrația ei. Deficitul forței de muncă în industriile de profil se ridică în prezent la 40-50% din necesarul de muncitori. În anul 2007 un număr de 14.724 de persoane au plecat să lucreze în străinătate. În acest sens, structura forței de muncă cu contracte în străinătate este următoarea: necalificați - 1.787, ospătari - 1.302, cameriste - 1.210, construcții - 1.043, industria hotelieră - 933, agricultură - 1.065 persoane. *Structura pe vârste*: sub 25 de ani, 6.781 – 45%; peste 25 de ani, 7.961 - 55%. *Structura pe destinații*: Statele Unite ale Americii - 8.108; Uniunea Europeană - 5.197; Italia - 1.418; Cipru - 1.701; Marea Britanie - 499; Germania - 757; Ungaria - 403; Alte state - 1.437 de persoane. Plecarea la muncă în străinătate provine uneori din dorința unui câștig mare, ușor de obținut și cu efort minim. Însă acest lucru nu este adevărat. Cei care ajung în țara aleasă, se stabilesc definitiv acolo, intră în rândurile diasporei, dar inițial trebuie să cunoască unele aspecte, cum ar fi: alegerea țării în funcție de legislația ei (viză de intrare, viză de lucru, condițiile contractuale, convenția cu statul român, disponibilitatea locurilor de muncă cerute de piață etc); cultura și obiceiurile țării; limba oficială; religia dominantă; cunoștințe despre *diaspora*; mijloace de transport; forma de comunicare; costuri cu relocarea persoanei; moneda în circulație; relațiile diplomatice dintre țări; modalitatea de plată pe piața muncii; asigurările sociale; climatul politic și social. Din cauza necunoașterii problemelor specifice, emigranții pot fi supuși unor *amenințări* precum:

- lipsa unor contracte de muncă legale încheiate cu anticipație vizate de juriști și autentificate la notariat face ca la destinație așa-ziii angajatori să nu respecte condițiile contractuale;
- firma angajatoare nu este legal constituită, abandonul fiind inerent pentru persoanele ajunse la destinație;
- victimele plătesc la plecare sume mari de bani fără acte legale și riscă să piardă totul dacă angajatorul este o persoană fizică sau juridică fictivă;
- ajunși în țara respectivă, fără bani și acte, emigranții sunt obligați să lucreze la negru 10-14 ore pe zi, pe remunerație foarte mică, cazați în condiții insalubre, fără ajutor din partea autorităților;
- fără acte legale nu se pot angaja cu contract de muncă și sunt supuși riscurilor și accidentelor, de asemenea fără asistență medicală;
- de obicei, actele nu dețin adresa, telefonul, persoana de contact, informații despre firmă, credibilitatea ei; există riscul să se încheie contractul în limba țării-gază în favoarea angajatorului, iar în caz de litigiu emigrantul/muncitorul nuși poate câștiga drepturile cuvenite.
- reținerea actelor originale (nu trebuie să se dea angajatorului actele originale, ci numai copii legalizate) îi lasă pe emigranți/ muncitori la discreția angajatorilor. *Fără acte originale se crează probleme dificile și costisitoare în raport cu autoritățile din țara respectivă;*

- trebuie verificată persoana însoțitoare, pentru a se evita abandonul muncii;
- refuzul de a da numerele de telefon ce trebuie lăsate la persoane de încredere;
- evitarea furtului sau pierderii banilor câștigați;
- întreruperea legăturii cu părinții, persoanele care se ocupă de casă și copii, abandon școlar, apariția bolilor psihice cauzate de lipsa afecțiunii părinților;
- lipsa informațiilor despre consulat și modul de comunicare cu ele;
- interzicerea legăturii cu *diaspora* prezentă în zonă, pentru a nu putea comunica în caz de necesitate.

3. Concluzie

Criza economică din România, prin reducerea activității economice, a lăsat fără locuri de muncă mii de persoane, dintre care un număr important au emigrat în alte țări pentru a-și căuta un loc de muncă. Emigranții/ muncitorii, părinții și copiii sunt supuși diverselor amenințări, mai ales în țara gazdă, precum: lipsa unor contracte legale de muncă, renumerație scăzută, durată mare de lucru, condiții improprii de cazare, lipsa asistenței medicale, lipsa măsurilor de securitate a muncii, ostilitatea populației din țara respectivă. Drept urmare, criza economică începe întotdeauna atunci când se restrânge consumul; problema acordării bonusurilor bancherilor (băncilor comerciale, de investiții etc.) trebuie legate de performanțele băncilor pe termen mediu (5 ani) și pe termen lung, pentru ca în caz de efect negativ să se poată recupera banii luați drept bonusuri (prime); trebuie, de asemenea, reformulate reglementările pe baza cărora funcționează băncile, mărindu-le responsabilitatea în acordarea creditelor; statele trebuie să intervină în controlul activității băncilor, deoarece atunci când acestea falimentează, se pierd și banii contribuabililor (104 bănci au dat faliment până la 1 septembrie 2009); pe baza încurajării consumului, băncile au acordat credite neperformante, în perioada *boom*-ului economic de 25 de ani din Occident, începând cu 1983, iar în România acest *boom* a durat 6 ani, începând din 1983, când creditele se acordau numai pe bază de buletin, fără nici o garanție, de unde și uriașa îndatorire a populației către bănci; oricât de atractivă ar fi fascinația pieței, băncile nu sunt institute de caritate, iar creditele trebuie să se acorde numai celor care știu să le folosească pentru a obține profit și a facilita noi locuri de muncă, evitându-se astfel migrația populației; în România, în perioada crizei economice, băncile au manifestat totuși prudență, un comportament financiar corespunzător, au rezistat capitalului speculativ, la atacurile adresate monedei naționale, rezervelor de garantare au sporit până la 12% din valoarea de capital a băncilor și a fost menținut sub controlul ratelor de schimb leu/euro și leu/dolar, dar creditarea firmelor a stagnat, unele și-au închis porțile, iar forța de muncă a emigrat în țările membre ale Uniunii Europene, și nu numai; politicile populiste ale Guvernului au determinat în primele nouă luni ale anului 2009 ca cheltuielile bugetare să crească cu 30% față de 31 decembrie 2008, ajungând la peste 7,4% din PIB, reducând astfel șansele de redresare economică.

Bibliografie

- Cohen 1999: Cohen, Daniel, *Nos temps modernes*, Paris, Editura Flammarion.
- Dehesa 2007: Guillermo de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura București, Editura Histria.
- Gillinghan 2006: John Gillinghan, *Design for a New Europe*, London, Cambridge University Press.
- Farndon 2008: John Farndon, *Secretele Chinei. Ascensiunea unei noi superputeri mondiale*, București, Editura Litera Internațional.
- Krugman 2008: Paul Krugman, *Întoarcerea declinului și criza din 2008*, București, Editura Publică.
- Parag 2008: Khana Parag, *Lumea a doua*, Iași, Editura Polirom.

La crise économique et la migration de travail en Roumanie

La crise économique mondiale actuelle a débuté le 15 Septembre 2008, avec l'effondrement de la plus importante banque d'investissement Lehman Brothers US. La date restera dans l'histoire comme le jour quand l'économie mondiale est entrée dans la plus grande *crise* après la Seconde Guerre mondiale. La propagation des ondes de choc s'est répandue sur l'ensemble des économies du monde (hors Chine et Inde), les jettant dans stagnation ou menant aux économies négatives, avec des milliers de faillites, avec le plus haut taux de chômage et avec des destinées détruites. Après huit années d'effort de développement, les experts ont compris l'ampleur de la crise, ont commencé les mesures de contrainte, en réduisant les coûts et les dépenses, mais l'augmentation du chômage et la migration de travail sont imparables.

*Universitatea „Petre Andrei”
IAȘI, ROMÂNIA*

